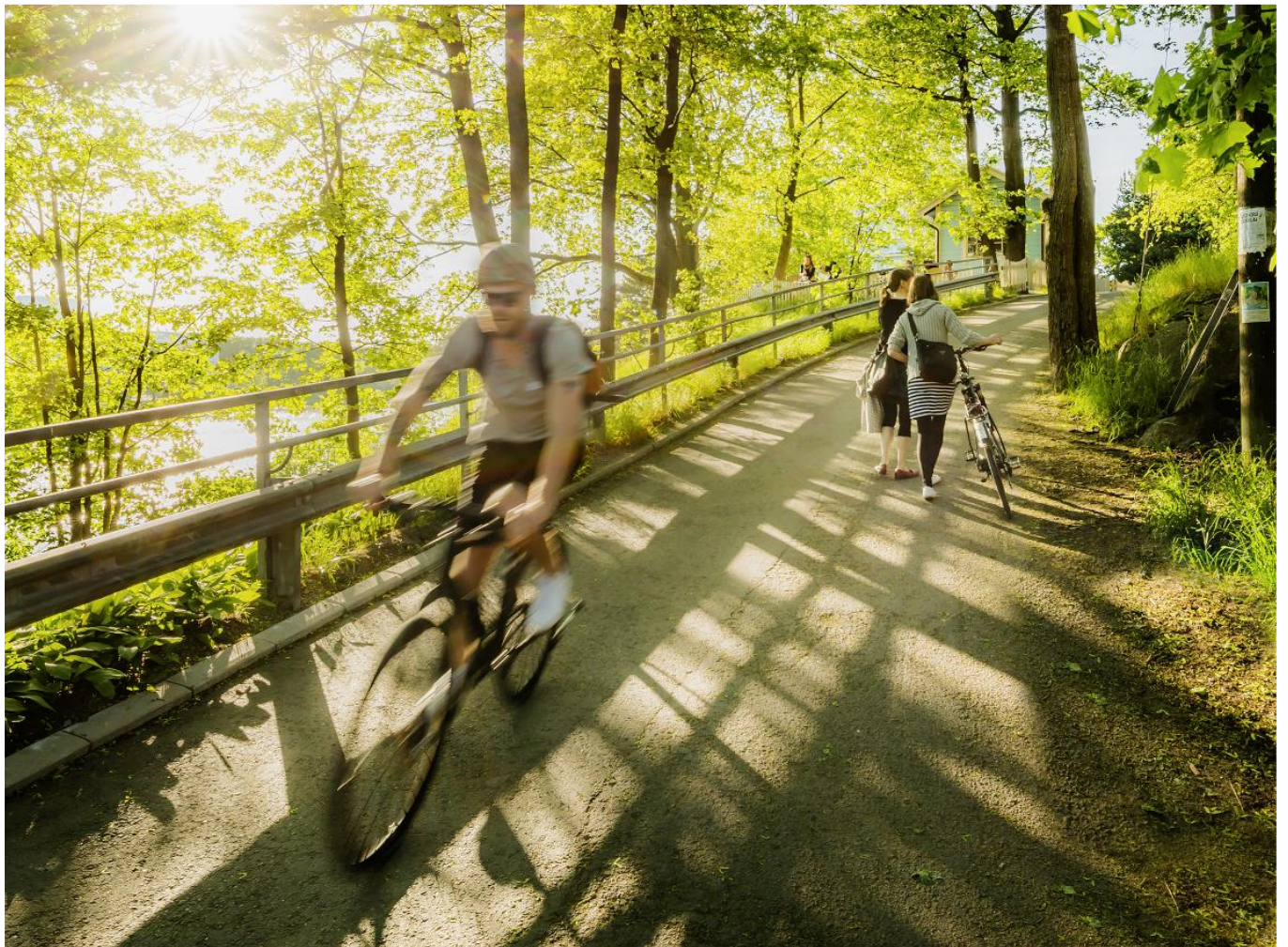

Vuosikertomus 2016

Turvallisempaa ja terveempää elämää

Toiminta-ajatus ja visio

LähiTapiolan tehtävänä on turvata asiakkaidensa elämää ja menestystä. Visionamme on tarjota suomalaisille turvallisempaa ja terveempää elämää. Elämänturva merkitsee asiakkaillemme kokonaisvaltaista ja ennakoivaa palvelua.

LähiTapiola lyhyesti

LähiTapiola-ryhmä on keskinäinen eli asiakkaiden omistama yhtiöryhmä, joka palvelee henkilö-, maatala-, yrittäjä-, yritys- ja yhteisöasiakkaita.

Yhtiöryhmän muodostavat 20 alueellista keskinäistä vakuutusyhtiötä sekä valtakunnalliset LähiTapiola Vahinkoyhtiö, LähiTapiola Henkiyhtiö, LähiTapiola Varainhoito sekä LähiTapiola Kiinteistövarainhoito.

LähiTapiolan henkilöstömäärä on noin 3 400, josta puolet työskentelee alueyhtiöissä.

Omistaja-asiakkaita on lähes 1,6 miljoonaa.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi

LähiTapiola Kaakkois-Suomi toimii Etelä-Karjalan ja eteläisen Kymenlaakson alueella. Alueyhtiö palvelee henkilö-, maatala-, yrittäjä-, yritys- ja yhteisöasiakkaita. LähiTapiolan tuotteisiin ja palveluihin kuuluvat vahinko- ja henkivakuuttaminen sekä sijoittamisen ja säästämisen palvelut. Kauttamme saat myös eläkevakuuttamisen ja pankin palvelut.

Palvelemme asiakkaita yhteensä 12 toimipisteessä Haminan, Imatran, Kotkan ja Lappeenrannan talousalueilla. Tarjoamme henkilökohtaista palvelua, tavoitteenamme on huolehtia asiakkaidemme tärkeimmistä asioista asiantuntemuksella ja aidosti välittäen. LähiTapiola Kaakkois-Suomen hoitovastuulla on noin 59 500 asiakasta. Alueyhtiössä työskentelee tällä hetkellä 88 työ- ja yrittäjäsuhteista finanssialan ammattilaista.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi on asiakkaidensa omistama. Se tarkoittaa, että asiakkailla on todellisia ja toimivia vaikuttamiskanavia ja oikeus osallistua alueyhtiön yhtiökokoukseen.

Sisällysluettelo

Vuosi täynnä onnistumisia	3
HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016.....	5
LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016	5
Vakavaraisuus ja riskienhallinta	8
Hallinto, henkilöstö, palkitseminen.....	9
Vastuullisuus.....	11
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	12
Ehdotus voiton käyttämisestä	12
Tulevaisuuden näkymät	12
LähiTapiola Kaakkois-Suomi	14
Tuloslaskelma	14
Tase.....	15
Epäsuora rahoituslaskelma	16
Tunnusluvut	17
Tilinpäätöksen liitetiedot	18
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.....	18
Riskienhallinnan liitetiedot.....	21
LähiTapiola Kaakkois-Suomi Tuloslaskelman ja taseen liitetiedot	25
Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet.....	36
Ehdotus voiton käyttämisestä	38
Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset	39
Tilinpäätösmerkintä	40
Tilintarkastuskertomus	41
Hallintoneuvoston lausunto.....	43

Vuosi täynnä onnistumisia

Toimitusjohtajan katsaus

Teemu Routti

LähiTapiola Kaakkois-Suomen menestyksekkään vuoden kruunasivat asiakaskokemukseen tehtyjen satsausten positiiviset vaikutukset. Tavoittelemme vuonna 2017 jatkoa viimevuotisille onnistumisille ja hienolle kasvuvauhdille.

Vuosi 2016 oli LähiTapiola Kaakkois-Suomessa sanalla sanoen erinomainen. Asiakasmäärät sekä liiketoimintavolyymit kasvoivat ja yhtiö teki hyvän tuloksen. Ensivakuutuksen maksutulo nousi 27,2 miljoonaan euroon eli kasvua viime vuodesta nähtiin 2,1 %. Yhdistetty kulusuhteemme oli 86,0 %. Tuloksemme oli kokonaisuutena erinomainen, ja sitä nosti muun muassa markkinatilanteeseen nähden hyvä 4,2 % sijoitustoiminnan tuotto.

Saimme olla erityisen iloisia siitä, että asiakkaillemme sattui viime vuonna aiempaa vähemmän vahinkoja. Alueemme välttyi myös suurmyrskyjen tuhoilta ja muilta merkittäviltä suurvahingoilta, minkä ansiosta korvausmenomme pysyivät 15,8 miljoonassa eurossa. Kiitoksena asiakkaillemme alensimme liikenne- ja kotivakuutustemme hintoja. Lisäksi päätimme, ettei muidenkaan vahinkovakuutusten hintoja nosteta vuoden 2017 aikana.

Elämänturva ulottuu monelle osa-alueelle

LähiTapiolan toiminnan ytimessä on asiakkaiden ja toimialueen elämänturvan parantaminen. Se tarkoittaa pitkäjänteistä, kokonaisvaltaista ja asiakkaiden todelliseen tilanteeseen vastaavaa vakuutus- ja varallisuusasioiden suunnittelemista.

Sen lisäksi elämänturvan edistäminen tarkoittaa käytännössä myös montaa muuta asiaa. Esimerkiksi viime vuonna lahjoitimme nopeusnäyttöjä Lappeenrannan ja Imatran kaupungeille tavoitteenamme hillitä ajonopeuksia koulujen ja päiväkotien lähistöllä. Lisäksi lahjoitimme defibrillaattoreita Kotkan ja Haminan kaupunkien liikuntatiloihin.

Vuoden mittaan järjestetyissä Sankarikoulutuksissa huolehdimme siitä, että asiakkaamme osaavat toimia oikein yllättävän tilanteen sattuesssa. Koulutimme viime vuonna Etelä-Karjalassa ja eteläisessä Kymenlaaksossa 519 uutta suomalaista sankaria LähiTapiolan alkusammutuskoulutuksessa, joita järjestettiin vuoden aikana yhteensä 32 kertaa. Tarkastimme myös noin 1 700 asiakkaamme palosammuttimen toimintakunnon.

Vuonna 2017 LähiTapiolan asiakkailleen tarjoamat Sankarikoulutukset keskittyvät elvytys- ja hätäensiaputaitoihin, joita tarjoamme yli tuhannelle alueemme koululaiselle ja 500 muulle asiakkaalle. Koulutukset järjestetään yhdessä tärkeän yhteistyökumppanimme SPR:n kanssa.

Kehitystyötä asiakkaita edellä

Asiakasmäärämme kasvoi viime vuonna ja oli vuoden lopussa noin 59 500. Kasvu on tulosta pitkällisestä työstä ja panostuksesta asiakaskokemuksen eteen, ja koemme onnistuneemme siinä viime vuonna hyvin. Siitä kertoo esimerkiksi se, että olimme kovin nousija ja paras vakuutusyhtiö asiakkaiden uskollisuutta mittaavassa Asiakkuusindeksi 2016 -tutkimuksessa. Seurasimme asiakaskokemuksen kehittymistä erilaisin tutkimuksin ja mittauksin läpi vuoden. Erityisesti toimisto- ja puhelinkanavan tyytyväisyys- ja suositelluaste nousivat vuoden aikana selvästi. Nettosuositteluindeksimme oli vuoden lopussa 63,5. Asiakaskokemuksen parantaminen on edelleen strateginen tavoitteemme, jonka eteen teemme työtä parantamalla prosessiemme sujuvuutta asiakkaita ajatellen.

Vaikka kehitämme voimakkaasti digitaalisia palveluja, olemme halunneet ylläpitää myös laajaa toimipaikkaverkostoaamme. Asiakkaamme ovat avoimesti kertoneet arvostavansa sitä ja asiointimäärät konttoreissamme puhuvat myös sen puolesta. Vuoden lopussa LähiTapiola Kaakkois-Suomella oli Etelä-Karjalan ja eteläisen Kymenlaakson alueella kaikkiaan 12 toimipistettä.

Henkilökohtaisen ja paikallisen palvelun korostamiseksi suurin osa puhelinpalvelusta siirtyi vuonna 2016 LähiTapiola-ryhmän yhteisistä puhelinpalvelukeskuksista hoidettavaksi yhtiön toimialueella, Etelä-Karjalassa ja Etelä-Kymenlaaksossa. Myös merkittävä osa sähköisten viestien ja yhteydenottojen hoitamisesta keskitettiin LähiTapiola Kaakkois-Suomen omaan digicenteriin.

Kasvun polulla omistautuneen henkilöstön tuella

Vuonna 2017 panostamme edelleen kasvuun. Koska olemme laskeneet hintoja merkittävässä vakuutuslajeissa, mittaamme kasvua ensisijaisesti asiakasmäärissä sekä keskittäjäasiakkaiden suhteellisen osuuden kasvussa. Kasvuamme tukee esimerkiksi tärkeä strateginen yhteistyö S-ryhmän kanssa. Viime vuonna jo 38 000 asiakastamme eli lähes kaksi kolmasosaa sai vakuutusmaksuistaan S-Bonusta. Yhteistyö alueellamme toimivien Etelä-Karjalan Osuuskaupan ja Kymen Seudun Osuuskaupan kanssa on ollut mutkatonta ja helppoa jo senkin vuoksi, että meillä kaikilla on tarkoituksena tuottaa asiakasomistajillemme hyviä palveluja ja erinomaisia etuja.

Asiakkaiden tyytyväisyyden lisäksi toiminnallemme on elintärkeää, että henkilöstömme viihtyy ja voi hyvin työssään. Tärkeitä työtyytyväisyyden ylläpitämisen ja parantamisen keinoja ovat olleet esimerkiksi omaan työhön liittyvien vaikutusmahdollisuuksien parantaminen, päätöksentekoon osallistaminen sekä osaamisen laajentaminen erilaisia koulutusmahdollisuuksia tarjoamalla. Viime vuonna henkilöstötyytyväisyytemme kehittyi positiivisesti, ja jatkamme panostusta edelleen.

Haluan kiittää asiakkaitamme uskollisuudesta ja luottamuksesta meitä kohtaan. Vaikka saamme teiltä jo nyt erinomaista palautetta, pyrimme jatkossa entistäkin parempaan tulokseen. Kiitokset kuuluvat niin ikään omistautuneelle, asiantuntevalle ja sitoutuneelle henkilökunnallemme. Myös hallitus ja hallintoneuvosto ovat tehneet arvokasta työtä yhtiön asioiden kehittämiseksi.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäisen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Kaakkois-Suomi) toimialaan kuuluvat kaikki vapaaehtoiset vahinkovakuutukset. LähiTapiola Kaakkois-Suomi tuottaa palveluita myös muille LähiTapiola-ryhmän yhtiöille myymällä ja hoitamalla niiden tuotevalikoimaan kuuluvia tuotteita.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi kuuluu Lähi-Tapiola -ryhmään, jonka johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen toimintakertomus ja tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö 2016

Tulostiivistelmä

% / milj. euroa)	2016	2015
Liiketulos (liikevoitto)	5,1	3,8
Kokonaistulos	6,7	3,4
Tilikauden tulos	4,5	1,5
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	3,6	1,7
Kokonaispääoman tuotto, %	9,6	5,1
Vakavaraisuussuhde, %	389	406

Avainluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015
Riskisuhde, %	51,1	54,9
Toimintakulusuhde, %	34,9	38,4
Yhdistetty kulusuhde, %	86,0	93,3
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, %	4,3	2,5
Vakuutustekninen vastuuvelka	17,9	17,5
Oma pääoma	21,0	16,6
Pohjarahasto	5,3	5,3
Takuupääoma	3,1	3,1
Tilikauden voitto/tappio	4,5	1,5
Muut oman pääoman erät	8,1	6,7
Taseen loppusumma	66,5	61,8

Liiketulos

LähiTapiola Kaakkois-Suomen liikevoitto tilikaudelta oli 5.103.131,93 euroa (3.840.733,17 €).

Maksutulo ja maksetut korvaukset

Ensivakuutuksen maksutulo oli 27.152.827,29 euroa (26.601.931,80 €), jossa kasvua edellisvuoteen verrattuna oli 2,1 (3,6 %) prosenttia. Yhtiön vakuutusmaksutuotot kasvoivat 3,0 prosenttia (4,7 %) ja olivat yhteensä 25.757.461,07 euroa (25.012.742,43 €).

Maksettujen korvausten määrä oli yhteensä 15.859.178,64 euroa (15.854.115,04 €). Korvauskulut yhteensä olivat 15.138.447,70 euroa (15.679.291,48 €).

Yhdistetty kulusuhde

Yhtiön yhdistetty kulusuhde oli 86,0 prosenttia (93,3 %). Vahinkosuhde oli 58,8 prosenttia (62,7 %) ja liikekulusuhde 27,2 prosenttia (30,6 %).

Omalla vastuulla oleva riskisuhde oli 51,1 prosenttia (54,9 %) ja toimintakulusuhde 34,9 prosenttia (38,4 %).

Muut tuotot ja kulut

LähiTapiola Kaakkois-Suomen palvelumyyntiä ovat vakuutusten myynti- ja kannanhoitopalveluiden tuottaminen LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle, LähiTapiola Henkivakuutusyhtiölle, Keskinäiselle Eläkevakuutusyhtiö Elolle ja LähiTapiola Varainhoidolle. Lisäksi LähiTapiola Kaakkois-Suomi on tuottanut korvauspalveluita ja vahinkotarkastuspalveluita LähiTapiola Keskinäiselle Vakuutusyhtiölle.

Edellä mainittujen palvelujen myynnistä saatavat tuotot on kirjattu tuloslaskelmaarään muut tuotot ja niiden tuottamisesta aiheutuneet kulut on kirjattu tuloslaskelmaarään muut kulut. Muut tuotot olivat yhteismäärältään 1.959.775,03 euroa (1.871.758,32 €) ja muut kulut 1.617.575,01 euroa (1.712.216,49 €).

Sijoitustoiminta

Yhtiön sijoitusten nettotuotto käyvin arvoin sitoutuneelle pääomalle oli 4,3 prosenttia (2,5 %). Sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvoin olivat yhteensä 2.779.793,51 euroa (1.521.462,96 €).

Sijoitukset käyvin arvoin tilikauden lopussa olivat yhteensä 60.739.934,02 euroa (57.923.127,15 €).

Tilikauden tulos

LähiTapiola Kaakkois-Suomen liikevoitto tilikaudelta oli 5.103.131,93 euroa (3.840.733,17 €). Arvostuserojen muutoksen jälkeinen kokonaistulos yhteensä 6.740.886,24 euroa (3.354.708,93 €). Tuloslaskelman mukainen tilikauden voitto oli yhteensä 4.524.804,87 euroa (1.476.684,07 €).

Takuuosuudet

Takuupääoman määrä on 3.146.718,69 euroa, mikä vastaa 310 kappaletta takuuosuuksia. Takuuosuuksilla ei ole nimellisarvoa. Takuupääomalle suoritetaan yhtiökokouksen tarkoitukseen varaamista voittovaroista korkoa enintään 10 prosenttia vuodessa.

LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö on merkinnyt kaikki sille suunnatulla annilla tarjotut takuuosuudet 31.12.2013 liiketoimintasiirron yhteydessä ja omistaa kokonaisuudessaan yhtiön takuupääoman.

Tilikauden merkittävät tapahtumat

LähiTapiola Kaakkois-Suomen hallintoneuvosto päätti 21.11.2016 yhtiön toiminnan laajentamisesta käsittämään 1.7.2017 myös lakisääteisen liikennevakuutuksen. Yhtiö on 19.12.2016 jättänyt Finanssivalvonnalle hakemuksen toimiluvan laajentamisesta koskemaan myös liikennevakuutusta.

Solvenssi II vakavaraisuussäntely astui voimaan vuoden 2016 alussa. Uuteen sääntelyyn on varauduttu jo aikaisemmin päivittämällä hallintojärjestelmä vastaamaan uudistetun vakuutusyhtiölain säännöksiä sekä kehittämällä vakavaraisuuden ja riskienhallinnan laskenta- ja raportointijärjestelmiä sekä raportointikäytäntöjä vaatimusten mukaisiksi.

Vuonna 2016 käynnistyi LähiTapiola -ryhmän uusi strategiakausi. Strategiassa korostetaan yhtiöryhmän tehtävää turvata asiakkaiden elämää ja menestystä myös uuden ns. elämänturva-ajattelun kautta. Asiakas- ja vakuutusjärjestelmien uudistaminen käynnistettiin uuden strategian mukaisesti.

S-ryhmän strategisen yhteistyön tuloksena LähiTapiolan vakuutukset otettiin käyttöön S-mobiilipalvelussa.

Vakavaraisuus ja riskienhallinta

Vakavaraisuuden hallinta

LähiTapiola -ryhmän ja sen vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden valvonta perustuu EU-tason Solvenssi II-säännöstöön, joka tuli voimaan 1.1.2016. LähiTapiola-ryhmä ja sen vakuutusyhtiöt laskevat vakavaraisuuden käyttämällä standardikaavaa. LähiTapiola -ryhmä muodostaa myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain (jäljempänä RaVa) mukaisen vakuutus- ja rahoitusryhmittymän. LähiTapiola Vahinkoyhtiö toimii ryhmän johtavana yrityksenä ja sen tehtävänä on varmistaa, että ryhmä ja sen yhtiöt täyttävät lakisääteiset vakavaraisuuteen liittyvät vaatimukset.

LähiTapiolan vahinkovakuutusyhtiöt ovat vakavaraisimpia vahinkovakuutusalan toimijoita Suomessa. Täten ryhmän vakavaraisuus on lujalla pohjalla toimintaympäristön taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta.

Vakavaraisuuden hallinta on osa ryhmän ja sen yhtiöiden riskienhallintaa. Keskinäisen yhtiömuodon vuoksi vakavaraisuuden hallinnassa korostetaan asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvaa varmistamista koko ryhmän ja sen yhtiöiden hyvällä vakavaraisuudella.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja alueyhtiöiden välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, jonka tarkoituksena on turvata LähiTapiola -ryhmän yhtiöiden vakavaraisuus. Sopimus määrittelee toimintaperiaatteet päätöksentekomenettelyineen sellaista poikkeuksellista tilannetta varten, jossa jonkin ryhmään kuuluvan yhtiön vakavaraisuus on vaarantunut tai vaarantumassa. Sopimuksen mukaan LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja alueyhtiö ovat velvollisia pääomittamaan ryhmän toista yhtiötä edellyttäen, että yhtiön oma vakavaraisuus on riittävän hyvällä tasolla ja myös säilyy hyvällä tasolla pääomituksen jälkeen. Yhteisvastuusopimuksen velvoittaman pääomituksen määrä on rajoitettu suhteessa pääomittavan yhtiön omaan varallisuuteen.

Yhteisvastuusopimuksessa on sovittu myös siitä, että LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön ja ryhmän varainhoitoyhtiöiden (LähiTapiola Varainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy, LähiTapiola Kiinteistö pääomarahastot Oy) vakavaraisuutta tuetaan tarvittaessa vastaavin periaattein takuu- ja osakepääomaosuuksien mukaisissa suhteissa. Nämä yhtiöt eivät kuitenkaan ole yhteisvastuusopimuksen osapuolia, eivätkä ne näin ollen voi sopimukseen vedoten vaatia lisäpääomitusta. S-Pankki Oy ei kuulu yhteisvastuusopimuksen piiriin.

Ryhmän kaikkien yhtiöiden vakavaraisuus on tällä hetkellä hyvällä tasolla, jolloin todennäköisyys sille, että joudutaan turvautumaan yhteisvastuusopimuksen mukaisiin pääomituksiin, on hyvin pieni. LähiTapiola -ryhmän vakavaraisuuslaskennassa otetaan huomioon yhteisvastuusopimuksen vaikutus.

LähiTapiola Kaakkois-Suomen ja ryhmän vakavaraisuuden hallinnasta kerrotaan tarkemmin vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille <http://www.lahitapiola.fi>.

Vakavaraisuusasema

LähiTapiola Kaakkois-Suomen vakavaraisuussuhde (yhtiön oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuusvaatimukseen) oli 389 % 31.12.2016. Siten yhtiön vakavaraisuutta voidaan pitää vahvana.

Vahinkovakuutuksen riskiasema

Toiminnan merkittävimmät riskit ovat vahinkovakuutustoiminnan vakuutusriskit, sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, operatiiviset riskit sekä toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit. Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutustuotteiden hinnoitteluun ja jälleenvakuutussuojoihin sekä vastuuvelan riittävyyteen. Markkinariski aiheutuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen muun muassa korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin.

Toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit sisältävät muun muassa yleiseen toimintaympäristöön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen muutoksiin, kilpailuun ja kilpailijoihin sekä strategian sisältöön liittyvät riskit. Toimintaympäristön riskejä ja strategisia riskejä korostavat vakuutusallalla samanaikainen talouskehityksen epävarmuus ja toimintaympäristön yhä nopeutuva muutosvauhti: mm. digitalisaation tuoma murros, toimialaliukumat, uudenlaiset toimijat ja

yhteenliittymät, kansainvälistyminen sekä ilmastonmuutos.

LähiTapiola Kaakkois-Suomen riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen riskienhallinnan liitetiedoissa ja

vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille <http://www.lahitapiola.fi>.

Hallinto, henkilöstö, palkitseminen

LähiTapiola -ryhmän hallinto ja johtamisjärjestelmä

LähiTapiola -ryhmän ja sen yhtiöiden hallinnossa noudatetaan hyvää hallinnointitapaa, joka perustuu vakuutusalaan koskevaan lainsäädäntöön, Finanssivalvonnan antamiin määräyksiin ja ohjeisiin sekä keskinäisiin vakuutusyhtiöihin soveltuvin osin listayhtiöiden hallinnointikoodiin.

LähiTapiola -ryhmän hallintomalliin vaikuttaa keskeisesti sen vakuutusyhtiöiden keskinäinen yhtiömuoto, jossa vakuutuksenottajat ovat vakuutusyhtiöiden osakkaita. Koska osakkaiden määrä on näin ollen hyvin laaja, on yhtiöiden hallintoneuvostoilla ja hallituksilla juristien tehtäviensä ohella merkittävä rooli vakuutusyhtiöiden omistajaohjauksessa sekä yhtiöiden ja niiden osakkaiden välisenä vuorovaikutuskanavana.

LähiTapiola -ryhmä muodostaa vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyhtyröhmän, jonka lain tarkoittama johtava yritys on LähiTapiola Vahinkoyhtiö. Sillä on tässä roolissaan koko LähiTapiola -ryhmään ulottuva vastuu ryhmän ja sen yhtiöiden luotettavasta hallinnosta, vakavaraisuudesta, riskienhallinnan järjestämisestä, sisäisestä valvonnasta sekä näihin liittyvän viranomaisraportoinnin järjestämisestä.

LähiTapiola -ryhmän yhtiöt ovat järjestäneet keskinäiset vastuunsa ja työnjakonsa ryhmän sisäisin sopimuksin.

LähiTapiola -ryhmässä toimii LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen nimittämä yhtiöryhmän johtoryhmä, jossa ovat laajasti edustettuina LähiTapiola -ryhmän eri yhtiöt ja keskeisten yhteisten toimintojen vastuuhenkilöt. Yhtiöryhmän johtoryhmä vastaa hallituksen sille antamien sekä LähiTapiola -ryhmän yhtiöiden välillä solmitun ryhmäsopimuksen mukaisten valtuuksien puitteissa LähiTapiola -ryhmän strategisten ja muiden ryhmätason yhteisten asioiden valmistelusta, päätöksenteosta ja täytäntöönpanosta sekä yhtiöryhmän ohjaamisen ja kehittämisen kokonaisuudesta.

Yhtiökokous

LähiTapiola Kaakkois-Suomen yhtiökokous pidettiin 19.5.2016.

Hallintoneuvosto

Yhtiön hallintoneuvoston jäseninä ovat tilikauden aikana toimineet: Arto Kauppila (pj.), Mikko Eskola, Jarkko Hartikainen, Saija Hyvättinen, Jukka Jaakkola, Kari-Pekka Jauho, Keijo Kaalimaa, Matti Kaatonen, Simo Kauria, Paula Kosonen (19.5.2016 asti), Juha Kuokka, Mika Luukkonen, Pirjo Miettinen, Erkki Olli, Tuomo Paakkari, Antero Parkkonen (varapj.), Matti Rantanen, Marjak Rämä, Teppo Saalasti, Timo Seppälä, Timo Särmlä (19.5.2016 asti), Timo-Jussi Talsi (19.5.2016 asti), Jari Tamski (19.5.2016 asti), Lasse Vallentin, Sanna Vapalahti ja Arto Vuorela. Hallintoneuvosto piti kertomusvuoden aikana kolme kokousta.

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunta

Hallintoneuvoston nimitysvaliokunnan tarkoituksena on valintaesitysten valmistelun monipuolisuuden ja läpinäkyvyyden varmistaminen valittaessa jäseniä alueyhtiön omiin hallintoelimiin sekä alueyhtiön edustajia tai ehdokkaita muiden LähiTapiola -ryhmään kuuluvien yhtiöiden hallintoelimiin.

Nimitysvaliokunnan muodostavat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä hallintoneuvoston keskuudestaan valitsevat 1-3 muuta jäsentä. Valiokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsenten toimikausi on vuoden mittainen ja kestää kunkin vuoden yhtiökokouksen jälkeisestä hallintoneuvoston järjestäytymiskokouksesta seuraavan vuoden järjestäytymiskokoukseen saakka edellyttäen, että jäsen on edelleen myös hallintoneuvoston jäsen.

Nimitysvaliokunnan puheenjohtajana on vuonna 2016 toiminut hallintoneuvoston puheenjohtaja Arto Kauppila ja jäsenenä hallintoneuvoston varapuheenjohtaja Antero Parkkonen ja hallintoneuvoston jäsen Lasse Vallentin. Samoin jäsenenä nimitysvaliokunnassa toimivat hallintoneuvoston 21.6.2016 pidettyyn kokoukseen saakka Simo Kauria ja mainitusta kokouksesta alkaen Sanna Vapalahti.

Hallitus

Yhtiön hallituksen jäseninä ovat tilikauden aikana toimineet Ahti Manninen (pj.), Petri Heikkinen, Lasse Koskelainen, Osmo Lamponen, Kirsi Lyytikäinen, Jyrki Mattinen (varapj.), Ari Nopanen, Juha Sormunen ja Raimo Ukkola. Hallitus piti kertomusvuoden aikana 12 kokousta.

Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Yhtiöryhmän johtoryhmä

Yhtiöryhmän johtoryhmän tehtävänä on LähiTapiola -ryhmään kuuluvien yhtiöiden yhteisten ja ryhmätason asioiden valmistelu ja päätöksenteko sekä täytäntöönpanosta huolehtiminen.

Johtoryhmän puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja Erkki Moisander, ja sen kokoonpanoon kuuluu LähiTapiola -ryhmän yhtiöiden toimitusjohtajia sekä ryhmän ohjaamisesta ja yhteisistä toiminnoista vastaavia johtajia.

Yhtiöryhmä kokoontuu pääsääntöisesti joka toinen viikko.

Toimitusjohtaja

LähiTapiola Kaakkois-Suomen toimitusjohtajana toimii Teemu Routti ja toimitusjohtajan sijaisena liiketoimintajohtaja Jari Karvanen.

Lähipiiri

Yhtiön lähipiiristä kerrotaan tilinpäätöksen liitetiedoista.

Tilintarkastaja

Yhtiön tilintarkastajana on KPMG Oy Ab, jonka vastuullisena tilintarkastajana toimii Mia Svensk, KHT.

Yhtiön varatilintarkastajana toimii Kaija Pakkanen, KHT, JHTT.

Valvova viranomainen

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiö on julkisen valvonnan alainen vahinkovakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutustapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottaviensa taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Henkilöstö

LähiTapiola Kaakkois-Suomen henkilökunnan keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana oli 62 (68) henkilöä. Yhtiön palveluksessa oli vuoden lopussa 67 (70) henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmän tavoitteena on kannustaa hyvään suoritukseen sekä motivoida ja sitouttaa henkilöitä.

LähiTapiola Kaakkois-Suomen palkitseminen perustuu yhtiöryhmän ja sen yhtiöiden strategiaan ja sen pohjalta asetettuihin tavoitteisiin. Palkitsemisen perusteena on henkilön hyvä työsuoritus suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Palkitsemisjärjestelmää vahvistettaessa pyritään varmistumaan siitä, että se on yhtiön ja LähiTapiola -ryhmän liiketoimintastrategian sekä tavoitteiden ja arvojen mukainen ja että se vastaa yhtiöryhmän pitkän aikavälin etua, ja on sopusoinnussa yhtiöryhmän hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan kanssa eikä kannusta liialliseen riskinottoon.

Vastuullisuus

LähiTapiola Kaakkois-Suomen tavoitteena on tarjota asiakkailleen turvallisempaa ja terveempää elämää. LähiTapiolan yritysvastuu on paikallisia ja valtakunnallisia tekoja kestävän kehityksen edistämiseksi. Käytännön tekemistä ohjaavat yhtiöryhmän yhteiset vastuullisuusperiaatteet sekä vastuullisuuslupaukset asiakkaille, henkilöstölle, ympäristölle sekä lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Painopisteinä ovat elämänturvaa ja vahinkojen ennaltaehkäisemistä painottavan strategian mukaisesti ihmisten turvallisuuden, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Sijoitustoiminnassa noudatamme vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Taloudellisen turvan tarjoaminen on pohja asiakkaiden elämänturvasta huolehtimiselle ja auttaa heitä huolehtimaan paremmin itsestään, perheenjäsenistään sekä muista läheisistään. Taloudellinen vastuu perustuu yhtiön vakavaraisuudesta huolehtimiselle.

Asiakkaiden kuuleminen ja ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen on asiakkaidensa omistamalle keskinäiselle yhtiölle erittäin tärkeää. Tuotteita ja palveluita kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa ja asiakkaat ovat mukana yhtiön toiminnan kehittämisessä muun muassa tutkimusten, tuotekehitysprosessin, testauksen sekä hallinnon kautta. Asiakaspalautteiden kerääminen ja käsittely on jatkuvaa ja järjestelmällistä. Asiakastytyväisyyttä mitataan ja seurataan jatkuvasti.

Vuoden 2016 merkittävin hanke oli LähiTapiolan Sankarikoulutus, jossa edistettiin paloturvallisuutta kouluttamalla 27 000 suomalaiselle alkusammutustaidot. Alkusammutuskoulutusta tarjottiin vuonna 2016 asiakasetuna 100 000 asiakkaalle ja asiakkuudesta kiinnostuneelle. LähiTapiola Kaakkois-Suomi antoi alueellaan alkusammutuskoulutuksen yli 400 henkilölle.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi pyrki edistämään turvallisuutta ja hyvinvointia alueellaan myös muilla turvallisuusteoilla. Yhtiö lahjoitti Lappeenrannan ja Imatran kaupunkien käyttöön nopeusnäyttöjä, joilla pyritään hillitsemään ajonopeuksia koulujen ja päiväkotien läheisyydessä ja siten parantamaan turvallisuutta. Tämän lisäksi yhtiö luovutti Kotkan ja Haminan kaupungeille defibrillaattoreita liikuntapaikkojen yhteyteen sijoitettavaksi.

Yritysvastuun kumppaneiden kanssa tehdään laajalti yhteistyötä turvallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämiseksi yhteiskunnassa.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kanssa toteutettiin Sankarikoulutus ja nuorten Nou Hätä! -pelastustaitokampanjassa LähiTapiola oli mukana tarjoamassa ensiapu- ja pelastustaitojen opetusta lähes 40 000 koululaiselle. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton kanssa tuotettiin lasten vesiturvallisuuteen liittyvää aineistoa. Yhteistyö Suomen Punaisen Ristin kanssa painottui ystävä- ja tukihenkilötoimintaan. Toiminnan tavoitteena on vähentää ihmisten yksinäisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä.

Urheiluliittojen kanssa edistetään erityisesti lasten ja nuorten liikuntaa. Tarkoituksena on innostaa nuoria liikkumaan ja torjua nuorten syrjäytymistä. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta on LähiTapiola Kaakkois-Suomen yhteistyö Pesä Ysien ja Haminan Palloilijoiden kanssa, jossa yhteistyön avulla pystyttiin järjestämään sadoille lapsille ns. pesiskoulut kesän 2016 aikana.

LähiTapiola pyrkii tavoitteellisesti vähentämään ympäristö- ja ilmastovaikutustaan muun muassa omistamiensa kiinteistöjen energiatehokkuudella, uusiutuvan energian käytöllä, rakennuttamisen ratkaisulla sekä sähköisten palvelujen ja toimintatapojen edistämällä.

LähiTapiola teki turvallisuuskoulutuksen tarjoamiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvan energian tuotantoon liittyvät kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukset. LähiTapiolan tavoitteena on auttaa ihmisiä aktiivisesti ennakoimaan ja varautumaan erilaisiin tilanteisiin sekä ennaltaehkäisemään vahinkoja ja vaaratilanteita tarjoamalla ihmisten ja yhteisöjen turvallisuutta edistävää koulututusta. Kiinteistöjen energiatehokkuutta pyritään parantamaan toimitila- ja asuinkiinteistöjen energiatehokkuussopimusten mukaisesti. Lisäksi panostetaan uusiutuviin energiamuotoihin. Sitoumukset linkittävät osaltaan LähiTapiolan tekemän työn kansallisten kestävän kehityksen ja vastuullisuuden tavoitteiden edistämiseen sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin.

LähiTapiola -ryhmän vuosiraportissa 2016 raportoidaan yritys vastuusta laajemmin. Se on luettavissa osoitteessa www.lahitapiola.fi/talous.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

LähiTapiola Kaakkois-Suomi ja LähiTapiola Vahinkoyhtiö ovat 16.2.2017 allekirjoittaneet kannanluovutussuunnitelman koskien LähiTapiola Vahinkoyhtiön LähiTapiola Kaakkois-Suomen toimialueella harjoittamaa lakisääteisen liikennevakuutuksen liiketoimintaa ja siihen liittyvää vakuutuskannan osan luovuttamista LähiTapiola Kaakkois-Suomelle. Luovutuksen on tarkoitus tapahtua 30.6.2017. Suunnitelman toteutuminen edellyttää Finanssivalvonnan suostumusta.

Liikennevakuutusten kannanluovutusten yhteydessä on uudistettu LähiTapiola -ryhmän yhtenäisyyttä ja päätöksentekoa vahvistava sekä ryhmään kuuluvien yhtiöiden työnjakoa ja rooleja selkeyttävä ryhmäsopimus, joka tulee voimaan liikennevakuutuskantojen siirtymishetkellä. Samassa yhteydessä on päivitetty LähiTapiola -ryhmän vahinkovakuutusyhtiöiden keskinäinen yhteisvastuusopimus, jonka mukaan osapuolina olevat yhtiöt ovat yhdenvertaisessa vastuussa ryhmän ja sen yhtiöiden vakavaraisuudesta.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 4 524 804,87 euroa siirretään Varmuusrahastoon ja Varmuusrahastosta ehdotetaan maksettavaksi takuupääoman korkoa 136 252,92 euroa.

Tulevaisuuden näkymät

Vahinkovakuutusliiketoiminta

Vahinkovakuutusmarkkinoiden näkymät vuodelle 2017 ovat haastavat. Matala korkotaso ja sijoitusmarkkinoiden yleinen epävarmuus rasittavat vakuutusyhtiöitä. Työllisyyden ja ostovoiman parantuessa vain niukasti odotukset laajapohjaiselle vahinkovakuutustoiminnan maksutulon kasvulle ovat hyvin maltilliset. Tietyillä alueilla palvelu- sekä markkinasegmenteissä on kuitenkin edelleen kasvumahdollisuuksia. Palkkasummien kehitys on maltillista, jolloin työtapaturmavakuutuksen kasvuympäristö on haasteellinen.

Vahinkovakuutuksen hintakilpailun odotetaan lisääntyvän ja kansainvälistyvän. Kiristytvä kilpailu heikentää osaltaan kannattavuutta. Vahinkomenon ennakoita pysyvän pitkän ajan keskiarvoa alhaisempana. Digitaalisaaatio tehostaa ja uudistaa vahinkovakuutusliiketoimintaa. Digitaalisista palveluista muotoutuu vähitellen asiakkaille tärkein asiointikanava,

ja automatisoinnilla haetaan jatkuvaa tehokkuuden parantamista. Digitaalisaaatio tukee osaltaan myös toimialaliukumien kiihtymistä.

Terveys- ja hyvinvointiliiketoimintojen merkitys vakuutusyhtiöille on kasvussa. Yksityisten hyvinvointipalveluiden markkinat ovat merkittävässä muutoksessa, ja vakuutusyhtiöt ovat siinä vahvasti mukana.

Toimialan murroksessa LähiTapiolan tavoitteena on palvelujohtajuus. Strategiamme keskiössä on paras elämänturvapalvelu, jossa ennakkoinnilla ja aktiivisella huolenpidolla on keskeinen rooli. Erottaudumme muista toimijoista sekä parhailla asiakashyödyillä ja -eduilla että palkitsemalla myös vahingottomuudesta. Asiakkaat odottavat digitaalisaaation myötä entistä sujuvampaa, nopeampaa, helpompaa, yksilöllisempää ja paremmalla hinta-laatusuhteella tarjottavia palveluita.

Sijoitustoiminta

Vuoden 2017 käynnistyessä maailmantalouden suhdanneindikaattorit ovat suotuisammassa asennossa kuin vuosi sitten. Yhdysvalloissa kotitalouksien luottamus talouteen on vahvempaa kuin kertaakaan tällä vuosikymmenellä. Euroopassa kasvu saattaa hivenen hidastua mutta pysynee 1,5 prosentin tuntumassa. Myös Suomen taloudessa on tapahtunut positiivinen käänne. Venäjä sekä Brasilia ovat pääsemässä uudelleen kasvu-uralle ja kehittyvien markkinoiden kasvunäkymä on vahvistunut yleisemminkin.

Positiivisesta perusvireestä huolimatta suhdannenäkymään liittyy edelleen poikkeuksellisen paljon epävarmuustekijöitä lähinnä poliittisen toimintaympäristön arvaamattomuuden vuoksi. Keväällä 2017 Euroopassa käynnistyvät neuvottelut Ison-Britannian EU-eron ehdoista ja edessä on myös runsaasti vaaleja, joissa Euroopan integraatiota vastustavat voimat saattavat vahvistua. USA:ssa Donald Trumpin presidenttiys on hyvin suuri epävarmuustekijä.

Rakenteellisesti maailmantalouden suurin haaste on tuottavuuskasvun oleellinen hidastuminen. Heikon tuottavuuskehityksen vuoksi kasvutavoitteisiin pääseminen edellyttää entistä suurempaa velanottoa. Velkamäärien paisuminen puolestaan lisää nouseviin korkoihin liittyviä riskejä. Markkinat odottavat USA:n

keskuspankin nostavan korkoja kahdesti vuonna 2017. Koronnostoja voi tulla enemmänkin, mikäli elvyttävä finanssipolitiikkaa nostaa inflaatio-odotuksia.

Sijoitusmarkkinoilla alkavan vuoden näkymä on riskialtis. Korot ovat saattaneet jo kääntyä pidempikestoiseen nousuun, mikä varjostaa joukkolainasijoitusten tuottonäkymiä. Osakemarkkinoillakin kurssiheilunta voi voimistua, koska arvostustasot ovat joillain markkinoilla jo melko korkeat. Euroopan keskuspankin päätös pienentää kuukausittaisia arvopaperiostojaan vuoden 2017 huhtikuusta alkaen saattaa osaltaan heikentää Euroalueen korkomarkkinoiden likviditeettiä. Toisaalta EKP:n ensimmäisiin koronnostoihin on vielä matkaa ja euroalueen lyhyet sekä keskipitkät korot säilynevät vielä vuosia hyvin matalina.

Keski-Euroopassa kiinteistökauppa käy edelleen erittäin vilkkaana. Euroopan tasolla vuokramarkkinoilla on jatkunut positiivinen vire ja vuokrien ennustetaan kasvavan jonkin verran vuoden 2017 aikana. Markkinoilla on tarjolla runsaasti pääomia ja kiinteistöt näyttävät sijoittajille houkuttelevana sijoitusluokkana. Nämä kaikki tekijät yhdessä näyttäisivät tukevan kiinteistöjen positiivista arvokehitystä vuoden 2017 aikana. Epävarmuuden vuoden 2017 näkymiin tuo useat poliittiset riskit, mm. neuvottelut Iso-Britannian EU-erosta sekä kansanäänestykset.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi

Tuloslaskelma

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA		1.1.2016	-	31.12.2016		1.1.2015	-	31.12.2015
Vakuutusmaksutuotot								
Vakuutusmaksutulo	27 152 827,29					26 601 931,80		
Jälleenvakuuttajien osuus	<u>-1 064 433,41</u>	26 088 393,88				<u>-1 125 931,37</u>	25 476 000,43	
Vakuutusmaksuvastuun muutos								
Kokonaismuutos	-331 208,24					-464 440,97		
Liiketoimintasiirron osuus	<u>0,00</u>	<u>-331 208,24</u>				<u>0,00</u>	<u>-464 440,97</u>	
Jälleenvakuuttajien osuus								
Kokonaismuutos	275,43					1 182,97		
Liiketoimintasiirron osuus	<u>0,00</u>	<u>275,43</u>	-330 932,81	25 757 461,07		<u>0,00</u>	<u>1 182,97</u>	-463 258,00
								25 012 742,43
Korvauskulut								
Maksetut korvaukset	-15 859 178,64					-15 854 115,04		
Jälleenvakuuttajien osuus	<u>703 807,79</u>	-15 155 370,85				<u>510 214,88</u>	-15 343 900,16	
Korvausvastuun muutos								
Kokonaismuutos	441 680,73					-717 013,40		
Liiketoimintasiirron osuus	<u>0,00</u>	<u>441 680,73</u>				<u>0,00</u>	<u>-717 013,40</u>	
Jälleenvakuuttajien osuus								
Kokonaismuutos	-424 757,58					381 622,08		
Liiketoimintasiirron osuus	<u>0,00</u>	<u>-424 757,58</u>	16 923,15	-15 138 447,70		<u>0,00</u>	<u>381 622,08</u>	-335 391,32
								-15 679 291,48
Liikekulut				<u>-7 000 120,66</u>				<u>-7 659 746,81</u>
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta				3 618 892,71				1 673 704,14
Tasoitusmäärän muutos								
Kokonaismuutos		544 680,00				-2 060 185,00		
Liiketoimintasiirron osuus		<u>0,00</u>	544 680,00			<u>0,00</u>	-2 060 185,00	
Vakuutustekninen kate				4 163 572,71				-386 480,86
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA								
Vakuutustekninen kate				4 163 572,71				-386 480,86
Sijoitustoiminnan tuotot		1 843 744,88				2 851 470,87		
Sijoitusten arvonnkorotus		0,00				0,00		
Sijoitustoiminnan kulut		-701 705,68				-843 983,67		
Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu		<u>0,00</u>	1 142 039,20			<u>0,00</u>	2 007 487,20	
Muut tuotot								
Muut			1 959 775,03				1 871 758,32	
Muut kulut								
Muut			-1 617 575,01				-1 712 216,49	
Voitto varsinaisesta toiminnasta			5 647 811,93				1 780 548,17	
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja			5 647 811,93				1 780 548,17	
Tuloverot								
Tilikauden vero		-1 125 971,25				-241 527,96		
Aikaisempien tilikausien verot		2 964,19				-62 336,14		
Laskennallisen verovelan muutos		<u>0,00</u>	-1 123 007,06			<u>0,00</u>	-303 864,10	
Tilikauden voitto			4 524 804,87				1 476 684,07	

Tase

Vastaavaa	31.12.2016		31.12.2015	
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkävaikutteiset menot		138 747,76		133 129,01
Sijoitukset				
Kiinteistösijoitukset				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	1 337 149,32		1 507 488,80	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	222 497,87		0,00	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	0,00	1 559 647,19	0,00	1 507 488,80
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	3 850 695,03		0,00	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	200 000,00	4 050 695,03	0,00	0,00
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	45 346 929,19		48 509 723,87	
Rahoitusmarkkinavälineet	2 637 894,99	47 984 824,18	2 184 520,94	50 908 625,02
Jälleenvakuutustalletesaamiset		0,00	0,00	52 416 113,82
Saamiset				
Ensivakuutustoiminnasta				
Vakuutuksenottajilta	4 672 435,70		4 471 819,99	
Vakuutusedustajilta	0,00	4 672 435,70	0,00	4 471 819,99
Jälleenvakuutustoiminnasta		455 681,75		200 870,71
Muut saamiset		180 451,40	66 789,73	4 739 480,43
Muu omaisuus				
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	205 424,57		236 384,93	
Muut aineelliset hyödykkeet	107 500,00		63 750,00	
Ennakkomaksut	0,00	312 924,57	0,00	300 134,93
Rahat ja pankkisaamiset		6 848 121,14		3 626 290,47
Muu omaisuus		0,00	0,00	3 926 425,40
Siirtosaamiset				
Korot ja vuokrat		68 963,44		55 962,68
Muut siirtosaamiset		201 021,38	502 711,76	558 674,44
Vastaavaa yhteensä		66 473 513,54		61 773 823,10
Vastattavaa	31.12.2016		31.12.2015	
Oma pääoma				
Pohjarahasto	5 312 642,23		5 312 642,23	
Takuupääoma	3 146 718,69		3 146 718,69	
Muut rahastot	8 067 135,99		6 669 749,23	
Tilikauden voitto/tappio	4 524 804,87	21 051 301,78	1 476 684,07	16 605 794,22
Vakuutustekninen vastuuvélka				
Vakuutusmaksuvastuu	11 460 166,98		11 128 958,74	
Jälleenvakuuttajien osuus	89,08	11 460 256,06	364,51	11 129 323,25
Korvausvastuu	6 539 811,00		6 981 491,73	
Jälleenvakuuttajien osuus	-140 244,03	6 399 566,97	-565 001,61	6 416 490,12
Tasoisuusmäärä		24 671 227,00	25 215 907,00	42 761 720,37
Velat				
Ensivakuutustoiminnasta		404 709,58		434 191,79
Muut velat		1 754 904,58	735 748,95	1 169 940,74
Siirtovelat		731 547,57		1 236 367,77
Vastattavaa yhteensä		66 473 513,54		61 773 823,10

Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirta	2016	2015
Voitto varsinaisesta toiminnasta	5 647 811,93	1 780 548,17
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	-230 670,34	2 858 834,33
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonnkorotukset	100 566,72	396 446,03
Suunnitelman mukaiset poistot	127 496,98	164 485,25
Muut oikaisut	-406 970,56	-1 984 013,14
<i>Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta</i>	<i>5 238 234,73</i>	<i>3 216 300,64</i>
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-280 398,80	44 143,27
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	484 853,22	-377 469,34
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	<i>5 442 689,15</i>	<i>2 882 974,57</i>
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-8 310,76	-11933,37
Maksetut välittömät verot	-1 123 007,06	-303 864,10
Liiketoiminnan rahavirta	4 311 371,33	2 567 177,10
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-1 283 678,87	-5 513 517,73
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	415 281,32	1 995 946,51
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-141 845,80	-81 630,31
Investointien rahavirta	-1 010 243,35	-3 599 201,53
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-79 297,31	-135 308,90
Rahoituksen rahavirta	-79 297,31	-135 308,90
Rahavarojen muutos	3 221 830,67	-1 167 333,33
Rahavarat tilikauden alussa	3 626 290,47	4 793 623,80
Rahavarat tilikauden lopussa	6 848 121,14	3 626 290,47

Tunnusluvut

(% / milj. euroa)	2016	2015	2014	2013	2012
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Liiketulos	5,1	3,8	6,0	1,1	0,9
Kokonaistulos	6,7	3,4	7,4	1,3	1,1
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin) prosentteina	4,3	2,5	4,4	2,4	5,3
Kokonaispääoman tuotto prosentteina	9,6	5,1	12,2	6,4	7,2
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana	62	64	64	27	29
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna	62	64	27	29	29
Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Vakuutusmaksutulo	27,2	26,6	25,7	7,5	7,1
Vahinkosuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	58,8	62,7	52,7	59,9	62,1
Vahinkosuhde prosentteina	58,8	62,7	52,7	59,9	62,1
Liikekulusuhde prosentteina	27,2	30,6	26,7	29,2	30,1
Yhdistetty kulusuhde ilman perustekorkokulua prosentteina	86,0	93,3	79,5	89,0	92,2
Yhdistetty kulusuhde prosentteina	86,0	93,3	79,5	89,0	92,2

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön (LähiTapiola Kaakkois-Suomi) tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien mukaisesti. Lisäksi noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyhtiön tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä annettua asetusta ja kirjanpitoasetuksen säännöksiä siten kuin edellä olevassa asetuksessa säädetään sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisien, sosiaali- ja terveysministeriön ja Finanssivalvonnan päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita. LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäisen Vakuutusyhtiön tilinpäätös yhdistellään LähiTapiola -ryhmän konsernitilinpäätökseen 1.1.2016 alkaen.

Yleiset tiedot

LähiTapiola -ryhmän johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Kaakkois-Suomen tilinpäätöksessä käytettävät konsernitermit tarkoittavat Lähi-Tapiola -ryhmää. LähiTapiola Vahinkoyhtiön kotipaikka on Espoo ja sen tilinpäätös on julkaistu LähiTapiola verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen perusparannusmenot sekä ICT-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä

alempaan käypään arvoon. Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonnkorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonnkorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonnkorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonnkorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonnkorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonnalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintameno saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonnalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit.

Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta tai muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon, enintään alkuperäiseen hankintamenuon saakka.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan pääosin vertailukauppoihin perustuvalla kauppa-arvomenetelmällä. Toimitilakohteiden pääasiallisena arviointimenetelmänä käytetään tuottoarvoon perustuvaa kassavirtamenetelmää. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä.

Arvonmäärittäminen tekee Finanssivalvonnan edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Saamisten arvostus

Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä.

Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	5-10 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	5-10 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälärakennukset	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v

Rakennusten ainesosat, menojäännöspoisto	25 %
--	------

Kalusto

Konttorikoneet, -kalusto yms., menojäännöspoisto	25 %
--	------

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen. Tuloutettujen arvonorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Tilinpäätössiirtojen kertymä, poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Kts. kohta "Poistot".

Verotusperusteiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina veloitteista vastaisuudessa aiheutuvat eläkemenot ja mahdolliset työttömyyseläkemenot, jotka kohdistuvat päättäneeseen tai aikaisempaan tilikauteen. Muina varauksina tuotoista on vähennetty keskeneräisten vahinkojen viivästyskorkovaraukset.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen väliin jakotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvotuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana. Tunnuslukuja laskettaessa on otettu huomioon yhden vuoden laskennalliset verovelat.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuovelka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Vakuutustekninen vastuovelka, vahinkovakuutustoiminta

Vakuutusmaksuvastuu

Vakuutusmaksuvastuu sisältää tilivuonna ja aikaisempina vuosina kertyneestä vakuutusmaksutulosta sen osan, jota vastaava riski kohdistuu tilivuoden jälkeiseen aikaan. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan pro rata parte temporis -periaatteen mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuusta ei ole vähennetty vakuutusten aktivoituja hankintamenoja eikä vakuutusmaksuvastuuseen sisälly siirtovastuun täydennyseriä.

Korvausvastuu

Korvausvastuu sisältää tilivuoden jälkeen yhtiön suoritettavaksi tulevat korvausmäärät, jotka aiheutuvat tilivuonna tai aikaisemmin sattuneista vahingoista ja muista vakuutustapahtumista. Korvausvastuuseen sisältyy tasoitusmäärä. Tasoitusmäärä on runsasvahinkoisten vuosien varalle laskettu puskuri, jolla pyritään varmistamaan vastuuvelan riittävyys myös silloin, kun vastuuvelkaan oleellisesti vaikuttavat tekijät heilahtelevat epäsuotuisasti.

Vakuutusvalvontaviranomainen vahvistaa tasoitusmäärälle laskentasäännöt yhtiökohtaisesti. Vakuutusvalvontaviranomainen ei ole vielä vahvistanut tasoitusmäärän yhtiökohtaisia laskentasääntöjä, joten tilinpäätöksen tasoitusmäärälaskelma perustuu arvioon.

Eläkeluotoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa, sovelletaan 1,4 prosentin laskuperustekorkoa.

Eläkeluotoisten vastuiden korvausvastuun laskennassa käytetään vahinkovakuutuksen referenssiuolevuusmallia K2016, joka on laadittu Tapaturmavakuutuskeskuksen ja Vakuutuskeskuksen yhteistyönä.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL -vakuutuksella Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Elossa ja lisäeläketurva LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä, jossa etuina ovat vanhuus-,

työkyvyttömyys- ja perhe-eläke sekä kuolemantapauskorvaus omaisille. Lisäeläke kartuttaa eläkettä vuosittain pääsääntöisesti 0,2 prosenttia TyEL:n mukaisen eläkkeen perusteena olevasta vuosiansiosta. Lisäedun piirissä ovat ne henkilöt, joiden työsuhde on ollut 5 vuotta voimassa 31.12.2012 sekä viiden palvelusvuoden jälkeen ne henkilöt, joiden työsuhde on ollut voimassa 31.12.2012.

Lisäeläketurva on järjestetty lisäeläkkeellä LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat tilikauden ja edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

31.12.2016 tilinpäätös on yhdistelty ensimmäisen kerran LähiTapiola -ryhmään. Tähän liittyen LähiTapiola -ryhmään kuuluvien sisäisten tilinpäätöserien ryhmittelyä on muutettu.

Riskienhallinnan liitetiedot

Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Riskienhallinnan lähtökohdat

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakkoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, jotka johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai LähiTapiolan omasta strategisesta tahtotilasta. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti yhtiö huolehtii ja tiedottaa luotettavasti riskeistään sekä niiden hallinnasta asiakkaille ja muille sidosryhmille.

Riskienhallinnan pääalueet ja riskiluokat ovat:

Taloudelliset riskit	Vakavaraisuuden hallinnan riskit
	Markkinariskit
	Luottoriskit
	Likviditeettiriskit
	Keskittymäriskit
Operatiiviset riskit	Vakuutusriskit
	Toiminnan suunnittelun riskit
	Prosessiriskit
	Järjestelmäriskit
	Henkilöstöriskit
	Juridiset riskit
Toiminta- ympäristön ja	Tapahtuma- ja vahinkoriskit
	Yleisen toimintaympäristön riskit
	Markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen riskit

strategian riskit	Kilpailun luonteen ja kilpailijoiden aiheuttamat riskit
	Strategisten valintojen riskit
	Ryhmätason erityisriskit

Riskienhallinnan organisointi

Hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus määrittelee riskien-hallinnan tavoitteet, riskinottohalukkuuden, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus vahvistaa vuosittain riskienhallintaa käsittelevät suunnitelmat, varmistaa niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa sekä valvoo suunnitelmien toteuttamista ja noudattamista. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Toimitusjohtaja ja johto vastaavat riskienhallinnan käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Liiketoimintayksiköt vastaavat oman toimintansa riskien kartoittamisesta sekä niihin liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Esimiesten tehtävänä on varmistaa, että liiketoimintaprosessien valvonta on riittävää ja että aina on käytettävissä luotettavaa ja ajantasaista tietoa valvonnan tuloksista. Jokainen työntekijä on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista.

Riskienhallinnan valvonnasta vastaa aina muu kuin operatiivisesta toiminnasta vastaava taho. Valvonta on vastuutettu yhtiön riskienhallintatoiminnolle. Ryhmän aktuaari-, riskienhallinta-, talous-, controller-, compliance- ja taseenhallintatoiminnot sekä sisäinen tarkastus

avustavat hallitusta ja johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Ryhmän riskienhallintakomitealla on keskeinen rooli ryhmän riskienhallinnan toimintaperiaatteiden valmistelussa sekä ryhmän riskien seurannassa ja valvonnassa.

Raportointi

Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavalla ja ajan tasalla olevalla dokumentaatiolla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä. Lisäksi liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Vakuutustoiminnan riskienhallinta

Yhtiön vakuutustoiminnan riskejä ovat vahinkovakuutustoiminnan riskit ja sijoitustoiminnan riskit.

Vahinkovakuutustoiminnan riskit

Vahinkovakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutus tuotteiden hinnoitteluun ja riskienvalintaan, vastuuvelan riittävyyteen ja jälleenvakuutussuojiiin.

Hinnoitteluriskillä tarkoitetaan sitä, että vakuutusmaksut eivät riitä kattamaan vakuutussopimuksista aiheutuvia korvaussuorituksia ja toimintakuluja. Tärkeimmät hinnoitteluriskit liittyvät käytettyjen tariffimallien riskimaksujen riittävyyteen sekä kannattavuuden ja vahinkojen seurannan prosesseihin sekä niiden huomioon ottamiseen vakuutusten hinnoittelussa ja merkintäpolitiikassa.

Vakuutusten merkintäpolitiikka määrittelee sallitut vakuutusriskit. Hallitus hyväksyy vakuutusliiketoiminnan kannattavuustavoitteet ja hinnoittelustrategia ohjaa riskivastaavaa sekä oikeudenmukaista hinnoittelua. Vakuutusten merkintäpolitiikan ja hinnoittelustrategian avulla määriteltujen tavoitteiden toteutumisesta vastaavat liiketoimintayksiköt. Hinnoitteluun ja vakuutusmaksutasoon liittyviä riskejä hallitaan raportointi- ja laskentajärjestelmien jatkuvalla kehittämisellä, jotta tarvittavat muutokset maksutasossa saadaan yhä nopeammin korjattua. Erityisen riskialttiita vakuutusriskejä merkitään joko rajoitetusti tai ne jätetään kokonaan merkitsemättä.

Asiakasriskejä hallitaan asiakasvalintaohjeilla, niiden noudattamisen seurannalla, vahinkorekisterin käytöllä sekä esimerkiksi vakuutustutkijoiden toiminnalla. Suurien riskikeskittymien vaikutuksia minimoidaan säännöllisellä keskittymien tarkastelulla. Pyrittäessä entistä parempaan asiakasvalintaan ja riskivastaavaan

hinnoitteluun, yhtenä tärkeänä keinona ovat liiketoimintayksiköiden ylläpitämät merkintä- ja hinnoitteluvalluudet.

Ryhmän tutkimusryhmä tutkii, torjuu ja ennaltaehkäisee vakuutustoimintaan kohdistuvaa vakuutusrikollisuutta. Asiakastietojen tarkistaminen ennen asiakasvalintaa ja epäselvien vahinkojen selvittely ovat tärkeä osa tutkimusryhmän toimintaa. Vakavampien tapauksen hoito siirretään viranomaisille. Tehokkaalla asiakasvalinnalla on tarkoitus pitää luottotappiot ja korvauskulut tavoitteiden mukaisella tasolla.

Vastuuvelan riittävyysriskillä tarkoitetaan sitä, että vastuuvelkaan varattu määrä ei riitä varausvuoden jälkeen maksettavaksi tulevien korvausten suorittamiseen.

Kirjanpidon vastuuvelan laskuperusteissa määritellään eri vakuutusluokkien vastuuvelan määräytymisperiaatteet. Laskuperusteet ovat määräytymisperiaatteiltaan turvaavat. Vastuuvelan riittävyyttä seurataan vuosittain ja tarvittaessa perusteisiin tehdään tarkistuksia.

Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostaminen eroaa kirjanpidon arvostamisesta.

Vakavaraisuuslaskennassa vastuuvelan arvostamisessa pyritään markkinaehtoisuuteen mm. diskonttaamalla vastuuvelka riskittömällä korkokäyrällä.

Kirjanpidon vakuutusmaksuvastuu määrätään ns. siirtovastuuna pro rata -säännön mukaisesti johdettujen vakuutus-luokkakohtaisten kertoimien avulla. Suuret, tietyn eurorajan ylittävät, vahingot varataan vahinkokohtaisesti osaksi korvausvastuuta. Muiden tunnettujen ja tuntemattomien vahinkojen korvausvastuu (kollektiivivaraus) määrätään tilastollisesti noudattaen tavanomaisia aktuaarillisia menetelmiä. Turvaavuutta lisätään varaamalla varmuuslisä osaksi kollektiivivarausta. Vahinkojen tulevia käsittelykuluja varten tehtävä hoitokuluvaraus määrätään suhteellisenä osuutena varsinaisen korvausvastuun määrästä.

Jälleenvakuutussuojiiin liittyvät riskit koskevat jälleenvakuutuksen antajien luotettavuutta, suojien hankkimisessa noudatettavia hajautusperiaatteita ja suurten yksittäisten riskikohteiden merkinnässä noudatettavia periaatteita, erityisesti koskien jälleenvakuutussuojan varmistamista ennen ensivakuutusriskin merkitsemistä. Lisäksi EML-arvioihin (Estimated Maximum Loss) liittyvät arviointivirheet voivat toteutuessaan olla vahingollisia.

Jälleenvakuutussuojiiin liittyvää riskiä hallitaan hallituksen vahvistamien jälleenvakuutusohjelman ja jälleenvakuutussuojien hankintaohjeen avulla. Jälleenvakuutussuojia ja -ohjelmia suunniteltaessa otetaan huomioon vakuutuskannan rakenne, riskien mahdollinen kumulaatio sekä vakavaraisuusasema. Näiden tekijöiden perusteella asetetaan omapidätysraja, joka määrittelee suurimman omalla vastuulla pidettävän määrän yksittäisissä riskeissä.

Sijoitustoiminnan riskit

Hallitus asettaa sijoitustoiminnalle tuottotavoitteen ja riskinoton rajat, joilla pyritään turvaamaan vakavaraisuus ja likviditeettiasema kaikissa markkinaolosuhteissa.

Markkinariskeillä tarkoitetaan varojen ja vastuiden markkina-arvojen muutoksia, jotka johtuvat taloudellisten muuttujien kuten korkojen, valuuttakurssien, osakekurssien tai kiinteistöjen arvojen tai arvovaihteluiden (volatiliteetti) muutoksista.

Sijoitustoiminnan riskeiksi luetaan myös luotto- /vastapuoli- ja likviditeettiriskit. Luotto tai vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä, että johdannais sopimuksen, transaktion, lainan tms. vastapuoli ei kykene selviytymään velvoitteistaan tai vastapuolen kyky selviytyä velvoitteistaan muuttuu. Likviditeettiriskillä tarkoitetaan rahoituslikviditeetti- tai markkinalikviditeettiriskiä. Edellinen liittyy rahoitustarpeiden ja -lähteiden eriaikaisuuteen ja sen hallintaan. Jälkimmäisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoitusomaisuutta ei kyetä myymään riittävän nopeasti vaikuttamatta markkinoiden hintatasoon.

Hallituksen hyväksymässä sijoitussuunnitelmassa kuvataan sijoitustoiminnan tuottotavoite, sijoitusomaisuuden strateginen allokaatio, sijoitusriskien oton rajat, riski- ja vakavaraisuusasemaa kuvaavat mittarit, sijoitustoiminnan ohjaus- ja raportointiprosessit sekä toimenpiteet vakavaraisuuden turvaamiseksi.

Markkina-, luotto- ja likviditeettiriskejä mitataan ja seurataan jatkuva-aikaisesti yleisesti käytössä olevilla menetelmillä. Riskejä hallitaan limiiteillä ja hajautuksella.

Sijoitustoiminnan liikennevalot ovat vakavaraisuusseurannan keskeinen työkalu. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat voivat toimia sijoitussuunnitelman normaalien limiittien mukaan. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusriskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole hyväksyttäviä taseen riskillisyyden kannalta. Punaisen valon tilanteessa taseen riskillisyyden on liian korkea ja tarvitaan aktiivisia riskien vähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille ja mahdolliset riskien vähentämistoimenpiteet.

Pitkän aikavälin markkinaskenaarioiden vaikutusta vakavaraisuuteen ja yhtiön toimintaan tarkastellaan vuosittain laadittavassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (ORSA).

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma- / vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin.

Toiminnan suunnittelun riskeillä tarkoitetaan vuosisuunnittelun valintoihin, tavoiteasetantaan ja liiketoiminnan muutostilanteisiin sisältyviä riskejä. Operatiivisten riskien hallinnan lähtökohtana on pyrkiä ehkäisemään riskien toteutumista ja minimoimaan riskeistä aiheutuvia vahinkoja.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisimmät osa-alueet ovat riskien kattava tunnistaminen, arviointi ja raportointi eri organisaatioissa ja eri riskialueilla sekä toiminnan laadun ja oikeellisuuden varmistaminen valvonta- ja kontrollitoimenpiteillä. Operatiiviset riskit kartoitetaan määrämuotoisella riskien kartoitusmenettelyllä vuosittain osana vuosisuunnitteluprosessia sekä aina riskitilanteen olennaisesti muuttuessa. Kartoituksissa tunnistetut riskienhallintatoimenpiteet kytketään osaksi eri liiketoimintayksiköiden vuosisuunnitelmia. Prosesseihin sisältyvien valvonta- eli kontrollitoimenpiteiden avulla varmistetaan toiminnan oikeellisuudesta ja laadusta. Osana operatiivisten riskien hallintaa kirjataan toteutuneet riskit ja läheltä piti -tapahtumat sekä tarvittavat jatkotoimenpiteet ryhmän riskitapahtumarekisteriin. Toiminnan häiriöiden ja virheiden sekä operatiivisten riskien aiheuttaminen tappioiden raportointi viranomaisille toteutetaan asetettujen vaatimusten mukaisesti. Toiminnan jatkuvuuden hallinta varmistetaan jatkuvuus- ja valmiussuunnitelmien säännöllisellä arvioinnilla, testauksella ja päivittämisellä. Lisäksi jokaisesta hankkeesta, projektista ja merkittävästä liiketoiminnan muutostilanteesta laaditaan aina erillinen riskikartoitus. Yhtiö on vastuussa toimintansa asianmukaisesta järjestämisestä, niihin kuuluvista velvoitteista ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta myös kaikkien ulkoistettujen toimintojensa osalta.

Operatiivisten riskien hallitsemiseksi on lisäksi erillisiä menettelytapoja ja ohjeistuksia mm.

- prosessiriskien hallintaan
- järjestelmäriskien hallintaan
- juridisten riskien hallintaan
- turvallisuusriskien hallintaan
- tietoturvariskien hallintaan
- hankkeiden ja projektien riskienhallintaan
- vakuutettavissa olevien riskien hallintaan (oma vakuutusturva)

Toimintaympäristön ja strategian riskien hallinta

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm. yleisen toimintaympäristön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen, kilpailun luonteen ja kilpailijoiden, omien strategisten valintojen ja yhtiöryhmänä toimimisen ja ryhmäsijoitusten riskit.

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit kartoitetaan ja niiden merkittävyys arvioidaan vuosittain vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä. Menettelynä on ohjeistettu itsearviointi. Tunnistetuttujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi vastuulliset tahot

suunnittelevat ja toteuttavat riskienhallintatoimenpiteitä, jotka toteutetaan osana organisaatio-osien vuosisuunnitelmia. Oleellinen osa strategisten riskien hallintaa on strategisten kehityshankkeiden yhteydessä toteutettava riskienhallintatyöskentely. Riskitilannetta käsitellään säännöllisesti hankkeiden ohjausryhmissä.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi

Tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

1. Vakuutusmaksutulo

	2016	2015
Ensivakuutus		
Kotimaasta	27 152 827,29	26 601 931,80
Muista valtioista	0,00	0,00
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	27 152 827,29	26 601 931,80

2. Vakuutusluokkaryhmittäinen tulos

		Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Vakuutusmaksutuotot ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Korvauskulut ennen jälleenvakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleenvakuuttajien palkkioita ja voitto-osuuksia	Jälleenvakuuttajien osuus	Vakuutus- tekninen kate ennen sijoitus-toiminnan nettotuottoa
Muu tapaturma ja sairaus	2016	4 796 364,19	4 634 244,84	-2 622 094,38	-1 195 173,10	-14 448,55	802 528,81
	2015	4 441 977,56	4 226 592,29	-2 942 559,75	-1 279 145,98	-11 825,56	-6 938,99
	2014	3 971 868,67	3 804 127,24	-2 160 313,37	-987 576,94	-75 030,35	581 206,57
Maa-ajoneuvot	2016	8 331 899,62	8 250 495,45	-4 896 657,68	-2 214 901,49	-29 040,59	1 109 895,69
	2015	8 228 753,41	8 136 042,36	-5 232 015,06	-2 369 939,21	-31 508,99	502 579,10
	2014	8 055 219,85	7 793 296,70	-4 537 667,11	-2 002 873,23	-153 158,91	1 099 597,46
Palo- ja muu omaisuusvahinko	2016	11 368 703,45	11 329 915,34	-6 477 552,87	-3 069 210,27	-621 743,19	1 161 409,01
	2015	11 398 522,43	11 254 606,89	-7 093 266,86	-3 425 968,83	-13 269,03	722 102,17
	2014	11 083 727,83	10 934 113,46	-5 825 919,09	-2 953 906,15	-114 559,46	2 039 728,76
Vastuu	2016	1 016 569,84	993 918,11	-485 666,73	-259 944,79	-15 298,33	233 008,26
	2015	966 344,15	967 417,76	-391 188,79	-278 248,65	-13 651,45	284 328,87
	2014	982 130,94	963 015,56	-131 477,20	-244 003,81	-38 841,53	548 693,01
Muut	2016	1 639 290,19	1 613 045,31	-935 526,25	-421 783,61	56 315,49	312 050,94
	2015	1 566 334,25	1 552 831,52	-947 800,59	-454 120,33	-14 980,23	135 930,37
	2014	1 582 628,89	1 522 514,87	-426 387,55	-393 509,44	-34 587,90	668 029,98
Ensivakuutus yhteensä	2016	27 152 827,29	26 821 619,05	-15 417 497,91	-7 161 013,26	-624 215,17	3 618 892,71
	2015	26 601 931,80	26 137 490,82	-16 606 831,06	-7 807 423,00	-85 235,25	1 638 001,52
	2014	25 675 576,18	25 017 067,82	-13 081 764,32	-6 581 869,57	-416 178,16	4 937 255,78
Jälleenvakuutus	2016	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2015	0,00	0,00	35 702,63	0,00	0,00	35 702,63
	2014	0,00	0,00	-30 036,02	0,00	0,00	-30 036,02
Yhteensä	2016	27 152 827,29	26 821 619,05	-15 417 497,91	-7 161 013,26	-624 215,17	3 618 892,71
	2015	26 601 931,80	26 137 490,82	-16 571 128,43	-7 807 423,00	-85 235,25	1 673 704,15
	2014	25 675 576,18	25 017 067,82	-13 111 800,34	-6 581 869,57	-416 178,16	4 907 219,76
Tasotusmäärän muutos	2016						544 680,00
	2015						-2 060 185,00
	2014						-4 787 280,00
Vakuutus- tekninen kate	2016						4 163 572,71
	2015						-386 480,85
	2014						119 939,76

2.1 Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista	14 702,12	13 346,54
Vakuutusmaksuvero	5 352 731,62	5 338 713,29
Palosuojelumaksu	112 352,29	113 152,55
Yhteensä	5 479 786,03	5 465 212,38

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016	2015
Maksetut korvaukset	1 981 207,91	1 939 913,68
Liikekulut	7 000 120,66	7 659 746,81
Sijoitustoiminnan hoitokulut	87 160,69	129 144,90
Muut kulut	1 614 589,25	1 712 151,49
Yhteensä	10 683 078,51	11 440 956,88

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

	2016	2015
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	820 245,49	907 668,68
Muut vakuutusten hankintamenot	2 297 401,29	2 111 591,73
	3 117 646,78	3 019 260,41
Vakuutusten hoitokulut	2 494 294,05	2 879 295,19
Hallintokulut	1 549 072,43	1 908 867,40
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-160 892,60	-147 676,19
Yhteensä	7 000 120,66	7 659 746,81

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

	2016	2015
Palkat ja palkkiot	3 181 906,17	3 605 036,16
Eläkekulut	651 034,30	641 151,08
Muut henkilösivukulut	160 516,52	254 698,37
Yhteensä	3 993 456,99	4 500 885,61

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen		
Palkat ja palkkiot	267 173,53	0,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallituksen jäsenet		
Palkat ja palkkiot	60 400,00	0,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	24 600,00	0,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Toimitusjohtaja, hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenet 245 226,19

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Henkilöstö	62	68
------------	----	----

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

Tilintarkastus	2 482,65	8 394,63
Yhteensä	2 482,65	8 394,63

4. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Sijoitustoiminnan tuotot	2016		2015	
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Osinkotuotot	113 668,92		0,00	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	113 668,92	<u>0,00</u>	0,00
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot	1 789,91		0,00	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	1 789,91	<u>0,00</u>	0,00
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	9 820,15		0,00	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	9 820,15	<u>0,00</u>	0,00
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Muut tuotot	<u>152 435,98</u>	152 435,98	<u>135 239,68</u>	135 239,68
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	442 891,54		334 891,34	
Korkotuotot	142 631,00		103 867,69	
Muut tuotot	<u>203 072,67</u>	<u>788 595,21</u>	<u>187 977,52</u>	<u>626 736,55</u>
Yhteensä		1 066 310,17		761 976,23
Arvon alentumisten palautukset		266 942,95		93 548,13
Myyntivoitot		<u>510 491,76</u>		<u>1 995 946,51</u>
Yhteensä		1 843 744,88		2 851 470,87
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Muut yritykset	<u>-148 375,68</u>	-148 375,68	<u>-136 849,56</u>	-136 849,56
Kulut muista sijoituksista		-78 239,56		-132 490,13
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Muut yritykset	<u>-8 310,76</u>	-8 310,76	<u>-11 933,37</u>	-11 933,37
Yhteensä		-234 926,00		-281 273,06
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-367 509,67		-489 994,16	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-4 059,57</u>	-371 569,24	<u>-5 945,06</u>	-495 939,22
Myyntitappiot		<u>-95 210,44</u>		<u>-66 771,39</u>
Yhteensä		-701 705,68		-843 983,67
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonnäytöksiä ja niiden oikaisua		1 142 039,20		2 007 487,20
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		1 142 039,20		2 007 487,20

4.1. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot	2016	2015
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan tuotot	1 957 204,71	1 812 041,39
Muut tuotot	<u>2 570,32</u>	<u>59 716,93</u>
Yhteensä	1 959 775,03	1 871 758,32
Muut kulut		
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan kulut	-1 614 589,25	0,00
Muut kulut	<u>-2 985,76</u>	<u>-1 712 216,49</u>
Yhteensä	-1 617 575,01	-1 712 216,49

Taseen liitteet

5. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2016				2015			
	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	Kalusto	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Liikearvo	Kalusto
Hankintameno 1.1.	558 158,79	0,00	0,00	701 987,87	531 407,79	0,00	0,00	674 058,56
Lisäykset	20 123,20	40 458,00	0,00	37 514,60	26 751,00	0,00	0,00	42 429,31
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-14 500,00
Siirrot erien välillä	-303 987,06	0,00	0,00	574 487,87	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	274 294,93	40 458,00	0,00	1 313 990,34	558 158,79	0,00	0,00	701 987,87
Kertyneet poistot 1.1.	-425 029,78	0,00	0,00	-401 852,94	-345 284,97	0,00	0,00	-323 057,56
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	303 987,06	0,00	0,00	-638 237,87	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-54 962,45	0,00	0,00	-68 474,96	-79 744,81	0,00	0,00	-78 795,38
Kertyneet poistot 31.12.	-176 005,17	0,00	0,00	-1 108 565,77	-425 029,78	0,00	0,00	-401 852,94
Kirjanpitoarvo 31.12.	98 289,76	40 458,00	0,00	205 424,57	133 129,01	0,00	0,00	300 134,93

6. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	168 006,30	168 006,30	250 743,16	172 065,87	172 065,87	280 743,16
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	76 189,13	76 189,13	76 189,13	76 189,13	76 189,13	76 189,13
Muut kiinteistöosakkeet	1 092 953,89	1 092 953,89	1 288 160,00	1 259 233,80	1 259 233,80	1 610 660,00
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	222 497,87	222 497,87	222 497,87	0,00	0,00	0,00
	1 559 647,19	1 559 647,19	1 837 590,16	1 507 488,80	1 507 488,80	1 967 592,29
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	3 850 695,03	3 850 695,03	3 907 147,01	0,00	0,00	0,00
	3 850 695,03	3 850 695,03	3 907 147,01	0,00	0,00	0,00
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä						
Rahoitusmarkkinavälineet	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	0,00
	200 000,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	0,00
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	45 346 929,19	45 346 929,19	52 061 019,81	48 509 723,87	48 509 723,87	53 519 592,78
Rahoitusmarkkinavälineet	2 637 894,99	2 637 894,99	2 734 177,04	2 184 520,94	2 184 520,94	2 221 561,87
Muut lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	214 380,21	214 380,21	214 380,21
	47 984 824,18	47 984 824,18	54 795 196,85	50 908 625,02	50 908 625,02	55 955 534,86
	53 595 166,40	53 595 166,40	60 739 934,02	52 416 113,82	52 416 113,82	57 923 127,15
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:						
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta			19 835,63			5 075,11
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			7 144 767,62			5 507 013,33

7. Kiinteistösijoyitukset

Kiinteistösijoyitusten muutokset:	2016 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2016 Lainasaamiset saman konsernin yritysiltä	2016 Lainasaamiset omistusyhteisyryityksiltä	2015 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2015 Lainasaamiset saman konsernin yritysiltä	2015 Lainasaamiset omistusyhteisyryityksiltä
Hankintameno 1.1.	1 681 517,53	214 380,21	0,00	1 681 517,53	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	12 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	-28 404,64	-3 882,34	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	-6 371,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	1 646 741,75	222 497,87	0,00	1 681 517,53	0,00	0,00
Kertyneet poistot 1.1.	-31 734,16			0,00		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	6 371,14			-23 951,68		
Tilikauden poistot	-4 059,57			-7 782,48		
Kertyneet poistot 31.12.	-29 422,59			-31 734,16		
Arvon alentumiset 1.1.	-142 294,57			0,00		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	14 904,64			0,00		
Tilikauden arvonalentumiset	-152 779,91			-142 294,57		
Arvon alentumisten palautukset	0,00			0,00		
Arvon alentumiset 31.12.	-280 169,84			-142 294,57		
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 337 149,32	222 497,87	0,00	1 507 488,80	0,00	0,00

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:

	2016	2015
Jäljellä oleva hankintameno	447 208,01	506 136,01
Kirjanpitoarvo	447 208,01	506 136,01
Käypä arvo	431 189,13	586 189,13

8. Sijoyitukset saman konsernin yritysissä ja omistusyhteisyryityksissä

	2016	2015
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yritysissä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	974 816,14	0,00
Vähennykset	-295 896,02	0,00
Siirrot erien välillä	3 240 429,32	0,00
Hankintameno 31.12.	3 919 349,44	0,00
Arvon alentumiset 1.1.	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-37 897,10	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	-30 757,31	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	-68 654,41	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	3 850 695,03	0,00
Omistusyhteisyryitysten liikkeeseenlaskemat rahoitus-		
markkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yritysiltä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	200 000,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	200 000,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	200 000,00	0,00
Yhteensä	4 050 695,03	0,00

8.1. Sijoitukset LähiTapiola -ryhmän konsernitilinpäätökseen kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet, käyttöomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	0,67 %	18 009 833,34	844 406,06
LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	Espoo	0,65 %	362 775 542,48	59 954 650,40
Yhteensä			380 785 375,82	60 799 056,46

Osakkeet ja osuudet, sijoitusomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola KR PK2 Ky	Espoo	2,50 %	21 109 491,63	-235 041,45
LähiTapiola Pääomasijoitus GP Oy	Espoo	1,29 %	817,96	-47,33
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	Espoo	1,29 %	54 401 226,75	-265 857,25
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	4,88 %	102 443,59	3 205,25
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	4,88 %	43 120 555,38	1 904 541,10
Yhteensä			118 734 535,31	1 406 800,32

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön konserniin kuuluu lisäksi 1 (2015 x 1 kpl) kiinteistöyhtiö. Kiinteistöyhtiö on kirjanpitolain mukainen LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäisen Vakuutusyhtiön tytäryhtiö.

8.2. Muut sijoitukset

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset vhtiöt, noteeratut					
MUUT		61 795,00	717 277,49	916 980,13	
Yhteensä		61 795,00	717 277,49	916 980,13	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
MUUT		24,00	101 761,43	104 597,19	
Yhteensä		24,00	101 761,43	104 597,19	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
MUUT		47 333,00	374 207,35	468 567,13	
Yhteensä		47 333,00	374 207,35	468 567,13	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
MUUT		1,00	3 868,32	3 868,32	
Yhteensä		1,00	3 868,32	3 868,32	
Sijoitusrahastot					
Amundi ETF MSCI EM Asia UCITS ETF			349 381,97	356 337,00	Ranska
Amundi ETF MSCI Emerging Markets UCITS ETF			1 015 641,77	1 027 663,00	Ranska
Amundi ETF S&P 500 UCITS ETF			802 670,52	876 887,20	Luxemburg
BNP Paribas Global Senior Corporate Loans			1 616 019,93	1 616 019,93	Ranska
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A			248 430,87	317 884,31	Suomi
LähiTapiola Eurooppa A			404 047,36	511 305,73	Suomi
LähiTapiola High Yield A			817 693,00	1 312 330,24	Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi A			549 675,29	1 156 534,68	Suomi
LähiTapiola Infra A			201 588,35	298 107,82	Suomi
LähiTapiola Japani A			370 196,23	484 088,81	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A			3 517 832,50	3 761 152,57	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A			570 190,18	779 644,58	Suomi
LähiTapiola Korkomaailma A			2 199 836,96	2 535 245,98	Suomi
LähiTapiola Lyhytkorko A			2 746 038,03	2 842 271,67	Suomi
LähiTapiola Osinko Suomi A			517 660,05	828 598,00	Suomi
LähiTapiola Pitkäkorko A			2 839 609,45	3 277 505,35	Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A			4 635 172,94	5 154 063,18	Suomi
LähiTapiola Skandinavia A			730 016,24	766 608,05	Suomi
LähiTapiola Suoja A			1 580 548,30	1 674 668,03	Suomi
LähiTapiola USA A			960 229,34	1 810 929,75	Suomi
LähiTapiola Yrityskorko A			4 648 196,03	5 637 231,88	Suomi
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA			941 895,00	1 035 039,00	Irlanti
UBAM - Euro 10-40 Convertible Bond			1 099 950,46	1 129 469,43	Luxemburg
Winton Diversified Fund Lux-B Eur Oct 2016 series1			330 000,00	332 367,61	Luxemburg
iShares Barclays Capital Euro Corporate Bond			3 404 053,84	3 486 546,00	Irlanti
iShares Euro Corp Bnd ex-fin			3 405 590,96	3 458 028,00	Irlanti
MUUT			746 352,81	951 364,52	
Yhteensä			41 248 518,38	47 417 892,32	
Pääomasijoitusrahastot					
Aberdeen Property Fund Finland I Ky			448 554,52	448 554,52	Suomi
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky			1 472 899,80	1 541 096,88	Suomi
Tapiola KR I Ky			938 431,00	938 431,00	Suomi
MUUT			41 410,90	221 032,32	
Yhteensä			2 901 296,22	3 149 114,72	
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä		109 153,00	45 346 929,19	52 061 019,81	

9. Pääomalainojen yhteismäärä

	2016	2015
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä (Kiinteistöyhtiöt)	222 497,87	0,00
Jäljellä oleva hankintameno	222 497,87	0,00

10. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016	1.1.2015	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2015
Pohjarahasto	5 312 642,23	0,00	0,00	5 312 642,23	3 253 281,88	2 059 360,35	0,00	5 312 642,23
Takuupääoma	3 146 718,69	0,00	0,00	3 146 718,69	3 146 718,69	0,00	0,00	3 146 718,69
Vararahasto	0,00	0,00	0,00	0,00	2 059 360,35	0,00	-2 059 360,35	0,00
Varmuusrahasto	6 669 749,23	1 476 684,07	-79 297,31	8 067 135,99	0,00	6 669 749,23	0,00	6 669 749,23
Käyttöraho	0,00	0,00	0,00	0,00	2 778 872,27	0,00	-2 778 872,27	0,00
Edellisten tilikausien voitto	0,00	0,00	0,00	0,00	3 890 876,96	0,00	-3 890 876,96	0,00
Tilikauden voitto	1 476 684,07	4 524 804,87	-1 476 684,07	4 524 804,87	0,00	1 476 684,07	0,00	1 476 684,07
Oman pääoman muutokset yhteensä	16 605 794,22	6 001 488,94	-1 555 981,38	21 051 301,78	15 129 110,15	10 205 793,65	-8 729 109,58	16 605 794,22

10.1. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto	4 524 804,87	1 476 684,07
+ Muu vapaa pääoma		
Varmuusrahasto	8 067 135,99	6 669 749,23
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	12 591 940,86	8 146 433,30

11. Laskennalliset verovelat

	2016	2015
Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana.	116 736,00	0,00
	116 736,00	0,00

12. Saamisten erittely

Saamiset saman konsernin yrityksiltä	2016	2015
Muut saamiset	51 903,09	0,00
	51 903,09	0,00

12.1. Velkojen erittely

Velat saman konsernin yrityksille	2016	2015
Ostovelat	138 286,00	0,00
Muut velat	12 535,83	0,00
	150 821,83	0,00

12.2. Siirtovelkojen erittely

	2016	2015
Velat henkilöstölle	596 180,78	584 922,70
Muut siirtovelat	135 366,79	447 796,67
	731 547,57	1 032 719,37

13. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

13.1. Taseeseen sisällyttämättömät vastuusitoumukset ja vastuut

Vuokravastuut

Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	4 475,73	0,00
Seuraavina vuosina maksettava määrä	0,00	0,00
	<u>4 475,73</u>	<u>0,00</u>

Arvonlisäverovastuut

Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyen

Konserniyritykset	957 817,76	0,00
Yhteistoimintayritykset	2 885 767,00	3 151 695,97
	<u>3 843 584,76</u>	<u>3 151 695,97</u>

Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu - 10 v. tarkistuskausi

Muut ryhmän yritykset	55 897 024,33	53 322 373,84
	<u>55 897 024,33</u>	<u>53 322 373,84</u>

Muut vastuusitoumukset

Merkintäsitoumukset	2 996 723,14	2 585 976,39
	<u>2 996 723,14</u>	<u>2 585 976,39</u>

Yhtiön ja LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön välillä on solmittu yhteisvastuusopimus, joka määrittelee periaatteet LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön johtaman ryhmittymän yhtiöiden vakavaraisuuden varmistamiseksi. Lisäinformaatiota yhteisvastuusopimuksesta on Riskienhallinnan liitetiedossa kohdassa 2.1. Vakavaraisuuden hallinnan yleiset periaatteet.

14. Lähipiirilainat ja liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiiriin muodostaa yhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja tämän sijainen sekä johtoryhmän jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön lähipiirirekisteriin kuuluville myönnettyt lainat

Tytäryhtiöt	222 497,87
	<u>222 497,87</u>

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Laina-aika on pääsääntöisesti 10-40 vuotta ja korko kiinteä.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset konsolidointiryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 16. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niidet ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä 3.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

(tuhatta euroa)	2016	2015	Muutos	Muutos %
Vakuutusmaksutuotot	25 757	25 013	745	3,0 %
Korvauskulut	-15 138	-15 679	541	-3,4 %
Liikekulut	-7 000	-7 660	660	-8,6 %
Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta	3 619	1 674	1 945	116,2 %
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset ja niiden oikaisut	1 142	2 007	-865	-43,1 %
Muut tuotot ja kulut	342	160	183	114,5 %
Liikevoitto	5 103	3 841	1 262	32,9 %
Tasoitusmäärän muutos	545	-2 060	2 605	-126,4 %
Voitto ennen tilinpäätössiiroja ja veroja	5 648	1 781	3 867	217,2 %
Tilinpäätössiirot	0	0	0	0,0 %
Tuloverot ja muut välittömät verot	-1 123	-304	-819	269,6 %
Kauden voitto	4 525	1 477	3 048	206,4 %
Liikevoitto	5 103	3 841	1 262	32,9 %
Arvostuserojen muutos *)	1 638	-486	2 124	-437,0 %
Kokonaistulos	6 741	3 355	3 386	100,9 %

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

	Perusjakauma				Riskijakauma		
	31.12.2016		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2015
	milj.eur	%	milj.eur	%	milj.eur	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	45,3	66,9	41,1	66,7	45,3	66,9	76,5
Lainasaamiset ¹⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Joukkovelkakirjalainat	35,6	52,5	33,5	54,4	35,6	52,5	40,2
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	9,7	14,4	7,6	12,3	9,7	14,4	36,3
Osakesijoitukset yhteensä	14,3	21,1	12,4	20,1	14,3	21,1	11,3
Noteeratut osakkeet ³⁾	13,1	19,3	11,5	18,6	13,1	19,3	10,8
Pääomasijoitukset ⁴⁾	0,7	1,1	0,4	0,7	0,7	1,1	0,0
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	0,5	0,7	0,5	0,8	0,5	0,7	0,5
Kiinteistösijoitukset yhteensä	7,8	11,5	8,2	13,2	7,8	11,5	11,3
Suorat kiinteistösijoitukset	1,8	2,7	2,2	3,5	1,8	2,7	10,8
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	6,0	8,8	6,0	9,7	6,0	8,8	0,5
Muut sijoitukset	0,3	0,5	0,0	0,0	0,3	0,5	1,0
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hyödykesijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut sijoitukset ⁷⁾	0,3	0,5	0,0	0,0	0,3	0,5	1,0
Sijoitukset yhteensä	67,7	100,0	61,6	100,0	67,7	100,0	100,0
Johdannaisten vaikutus ⁸⁾	0,0	0,0			0,0	0,0	
Sijoitukset yhteensä	67,7	100,0	61,6	100,0	67,7	100,0	100,0

Jvk-salkun modifioitu duraatio

3,9

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratraktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taannehtivasti).

Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto.

9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.

10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle

	Sijoitusten nettotuotot markkina arvo 8)	Sitoutunut pääoma 2)	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle
	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012		
Tuotto € % sit. pääomalle	milj. euroa	milj. euroa	%	%	%	%	%
Korkosijoitukset yhteensä	2,2	43,7	5,0	0,2	3,5	1,6	6,9
Lainasaamiset 1)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Joukkovelkakirjalainat	2,2	34,2	6,3	0,3	5,0		
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset 1) 2)	0,0	9,6	0,4	0,2	0,4		
Osakesijoitukset yhteensä	0,7	12,4	5,4	12,6	10,2	19,0	7,7
Noteeratut osakkeet 3)	0,6	11,3	5,7	13,1	10,4		
Pääomasijoitukset 4)	0,0	0,6	0,6	0,0	0,0		
Noteeraamattomat osakkeet 5)	0,0	0,5	3,1	3,1	0,2		
Kiinteistösijoitukset yhteensä	0,0	8,0	0,0	4,9	2,2	1,0	-2,2
Suorat kiinteistösijoitukset	-0,3	2,2	-15,0	2,9	-0,4		
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	0,3	5,8	5,6	5,9	3,7		
Muut sijoitukset	0,0	0,1	3,5	0,0	4,9	11,0	0,0
Hedge- rahastosijoitukset 6)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Hyödykesijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
muut sijoitukset 7)	0,0	0,1	0,5	0,0	4,9	0,0	1,6
Sijoitukset yhteensä	2,9	64,1	4,5	2,7	4,6	3,1	4,6
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-0,1						
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	2,8	64,1	4,3				

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vahinkovakuutuksen liikevaihto

= Vakuutusmaksutuotot ennen
jälleenvakuuttajien osuutta
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
+ Muut tuotot

Vahinkovakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutuotot	
Korvauskulut	
Liikekulut	
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut	
<i>Vakuutustekninen kate ennen tasoitusmäärän muutosta</i>	
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonorotukset, niiden oikaisut ja arvон muutokset	
Muut tuotot ja kulut	
Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista ¹	
Liikevoitto tai- tappio	
Tasoitusmäärän muutos	
<i>Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja</i>	
Tuloverot ja muut välittömät verot	
Vähemmistöosuudet ¹	

Tilikauden voitto tai tappio

¹ Koskee konsernitilinpäätöstä

Hallituksen toimintakertomuksessa liikevoitosta
(-tappiosta) käytetään termiä liiketulos ja tilikauden
voitosta (tappiosta) termiä tilikauden tulos.

Kokonaistulos

= Liikevoitto tai -tappio
+ Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvон
rahaston ja arvonorotusrahaston muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa
sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja
sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden
aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz:in
kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin,

että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun
markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat
painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden
pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai
tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

= Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa
+ Arvonmuutokset kirjanpidossa
+ Arvostuserojen muutos

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Sijoitussidonnaisten vakuutuksen sijoitukset eivät ole
mukana sijoitusjakaumassa. Korkorahastoista pitkän
koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja
lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin
muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat
kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan
kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset
arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot
kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Raportin kohtaan Muut rahoitusmarkkinavälineet ja
talletukset otetaan mukaan tase-erä Rahat ja
pankkisaamiset, kauppahintasaamiset ja -velat sekä
johdannaisten vakuudet.

Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvoin)

Liikevoitto tai -tappio
+ Korkokulut ja muut rahoituskulut
+ Perustekorkokulu
+ Arvonkorotusrahastoon/käyvän arvон rahastoon
kirjattu arvonorotus/peruutus
= $\frac{\text{Sijoitusten arvostuserojen muutos}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
- Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvélka
+ Sijoitusten arvostuserot

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen
tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään
muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin
korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman eriin kirjatut
korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä. Lukumäärässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

Vahinkovakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

Vahinkosuhde

Vahinkosuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Tunnusluku lasketaan jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen.

Liikekulusuhde

$$= \frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Yhdistetty kulusuhde

Yhdistetty kulusuhde prosentteina

= Vahinkosuhde + Liikekulusuhde

Riskisuhde (hallituksen toimintakertomus)

Riskisuhde prosentteina

$$= \frac{\text{Korvauskulut (ilman korvaustoiminnan hoitokuluja)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Toimintakulusuhde prosentteina (hallituksen toimintakertomus)

$$= \frac{\text{Liikekulut + Korvaustoiminnan hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot}} \times 100$$

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 4 524 804,87 euroa siirretään tilikauden voitto/tappio tililtä:

Varmuusrahastoon	4 524 804,87
ja Varmuusrahastosta ehdotetaan maksettavaksi takuupääoman korkoa	136 252,92

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	5 312 642,23
Takuupääoma	3 146 718,69
Varmuusrahasto	12 455 687,94
	20 915 048,86

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset

Haminassa 21. päivänä maaliskuuta 2017

Ahti Manninen
Hallituksen puheenjohtaja

Jyrki Mattinen

Petri Heikkinen

Lasse Koskelainen

Osmo Lamponen

Kirsi Lyytikäinen

Ari Nopanen

Juha Sormunen

Raimo Ukkola

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Lappeenrannassa 3. päivänä huhtikuuta 2017

KPMG Oy Ab

Mia Svensk
KHT

Tilintarkastuskertomus

KPMG Oy Ab
Kauppakatu 40 D
00100 LAPPEENRANTA

Puhelin 020 760 3000
www.kpmg.fi

Tilintarkastuskertomus

LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäinen Vakuutusyhtiön (y-tunnus 0225907-5) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonemme esitämme, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaiset velvollisuuksemme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olemme riippumattomia yhtiöstä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme. Käsitteemme mukaan olemme hankkineet lausuntonemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatissaan velvollisia arvioimaan yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuvissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos yhtiö aloitaa purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonemme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntonemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

KPMG Oy Ab ja PricewaterhouseCoopers Consulting ovat jäseniä KPMG:n maailmanlaajuisesta verkostosta, joka koostuu yksittäisistä jäsenyhtiöistä, jotka eivät ole keskenään suoraan riippuvaisia.

Yhteinen PricewaterhouseCoopersin nimi on vain nimi.

- Muodostamme käsitteen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjallisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme harkkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumia tai olosuhteita liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomukssamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei yhtiö pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoidemme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntomme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatioissa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Lappeenrannassa 3. huhtikuuta 2017

KPMG OY AB

Mia Svensk
KHT

Hallintoneuvoston lausunto

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO TOIMINTAKERTOMUKSESTA, TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TILINTARKASTAJIEN LAUSUNNOSTA

Hallintoneuvostolle on tänään esitetty LähiTapiola Kaakkois-Suomi Keskinäisen Vakuutusyhtiön toimintakertomus, tilinpäätös sekä tilintarkastajien lausunto vuodelta 2016. Hallintoneuvosto hyväksyy ne puolestaan ja jättää ne varsinaiselle yhtiökokoukselle esitettäväksi. Hallintoneuvosto puoltaa hallituksen esitystä tilikauden ylijäämän käsittelystä.

Lappeenrannassa huhtikuun 3. päivänä 2017

Hallintoneuvoston puolesta

Arto Kauppila

Hallintoneuvoston puheenjohtaja

Yhteystiedot

LähiTapiola Kaakkois-Suomi

Oksasenkatu 1
53100 LAPPEENRANTA

www.lahitapiola.fi